

“Ningú no té dret a desfer-se d’una llengua”

Catedràtica d’ètica de la Universitat d’Oviedo, Amelia Valcárcel va ser un dels membres de Conceyu Bable, un col·lectiu nascut el 1974 que va abanderar la lluita per la normalització lingüística i va establir les bases de l’asturianisme modern. Ha estat consellera de Cultura durant el període en què governava el socialista Antonio Trevín.

Com recordeu el naixement de Conceyu Bable?

—Es va acusar Conceyu Bable de ser mimètic d’altres moviments semblants, en el sentit que pretenia reproduir a Astúries les condicions normals de les anomenades nacionalitats: Catalunya, Galícia o el País Basc. Per això hi hagué entre alguns elements una forta resistència a allò que representàvem. Potser era cert que hi havia aquest mimetisme. Alguns no enteníem perquè la llengua asturiana no tenia cap paper en l’articulació de la comunitat, i quedava relegada a la consideració de peculiaritat dialectal del castellà. Potser el que tenia Astúries era una falta especial de referents, d’autonarració. I també de simbologia. Per això la vindicació de la llengua va ser paral·lela a la irrupció d’una simbologia pròpia.

—I la van crear vostès.

—Quan una comunitat vol reconèixer-se, necessita coses tan evidents com una bandera, i a partir d’aquí tota la resta. Per això hi hagué certes invencions, que van anar des de l’ús de la Cruz de la Victoria fins a la *inventio* del “*¡Puxa Asturias!*”. En diverses d’aquestes coses vam tenir un gran èxit. La comunitat les necessitava i les va acceptar ràpid. El que és sorprenent és que hi ha gent avui que pensa que la bandera és el símbol de la nació asturiana des de la batalla de Covadonga.

—Sembla que vostè personalment va tenir molt a veure en això de la bandera.

—Doncs sí. Jo mateixa vaig fabricar la primera, igual que Mariana Pineda,

els mateixos dies. Vam anar a comprar la tela i ens defen: “De quin color?”. “Doncs, no ho sé, un blau així, un blau molt bandera.” “Bandera d’on?” “D’aquí” [rialles]. Encara la conserve. I quant a la invenció del “*¡Puxa Asturias!*” també va tenir la seua gràcia. Recordeu que estàvem sota l’estàtua de Feijoo. Llavors jo li vaig preguntar a Xosé Lluis García Arias (perquè el seu coneixement de l’asturià era molt major que el meu): “Com es diu en asturià ‘endavant’ o ‘amb força’? Com es diu ‘empènyer’?”. Ens vam posar a pensar-ho amb la mateixa actitud que està l’estàtua [es porta la mà a la barbeta en actitud reflexiva] i va eixir: “*Puxar*”. “Doncs està claríssim: “*¡Puxa Asturias!*”. Quant va tardar això realment a quallar? Menys d’un any. I és que d’alguna manera també era necessari. Una comunitat necessita reconèixer-se i ho fa en coses enormement simples. En això vam tenir molt d’èxit. No obstant això, la recuperació de la llengua va resultar una tasca molt més àrdua, més a llarg termini. Aquesta és una tasca que probablement pot comprometre més d’una generació, de dos i de tres.

—Conceyu Bable va anar difuminant-se fins a gairebé desaparèixer...

—Quan la situació política es va normalitzar, cada grup polític va fer la pròpia contposició de lloc, sense necessitat de transvestir-se de res. I en aquest moment Conceyu Bable quedava despenjat, perquè en realitat no era una opció política. Hi havia dues opcions: o bé fer un Conceyu Bable que

**“Si una comunitat
vol reconèixer-se,
necessita coses
tan evidents
com una bandera”**

el pont entre la generació de Castela i el nacionalisme gallec posterior, en posicions estrictament culturalistes. Segons la seua opinió, uns pocs havien de mantenir les posicions nacionalistes només en el món de la cultura, de manera que aquestes anaren penetrant en tots els partits polítics, fent-se necessàries, en lloc de pretendre que un únic partit les capitalitzara, perquè

havia format part del PSOE molt abans que jo.

—El 1993 Antonio Trevín assumí la presidència del Principat i la cridà com a consellera de Cultura...

—Jo no agafe el carnet del PSOE fins al moment en què el PSOE perd les eleccions el 1996. Vaig entrar en el govern com a independent. Pensava que la vida intel·lectual quedava limitada per l'adhesió a un partit. Per què vaig acceptar el càrrec? Pel sentit del deure, en tres aspectes. En primer lloc, era un moment extraordinàriament sensible. El govern de Vigil havia acabat d'una manera rocambolesca i jo vaig sentir que l'autoestima d'Astúries estava ensorrada. S'havia de fer alguna cosa per superar aquesta situació. En segon lloc, per fidelitat als meus principis asturianistes. El tercer deure era la meua responsabilitat com a militant d'esquerres sense carnet. Jo estava donant suport a aquell partit i em sentia part de l'estructura intel·lectual d'aquest.

—Li va quedar un sabor agre dolç del càrrec?

—Vaig aprendre molt, va ser un autèntic màster gratuït sobre el funcionament de l'administració. Algunes coses, em va agradar fer-les, encara que no va haver-hi temps per a molt. Vam ser un govern de transició cap a una situació que no sabem encara on va anar, amb un PP que es trenca en dos, un PSOE que aconsegueix una altra majoria absoluta, més perquè el partit contrari està dividit que no pas per mèrits propis...

—Ja és gairebé un tòpic afirmar que l'asturianisme està més viu en les manifestacions culturals que en les polítiques. Hi està d'acord?

—Els líders de l'asturianisme polític haurien de reflexionar sobre el següent: per què, sent tan pocs, estan tan dividits? És com si hi haguera un lideratge per metre quadrat irresistible que els fera separar-se cada dos per tres. En el moment actual es necessita més disciplina i menys personalisme.

—L'espectre polític és desgavellat, des de l'independentisme fins al regionalisme moderat.

ENRIQUE CÁRDENAS

Amelía Valcárcel va ser consellera de Cultura d'Astúries. Valcárcel representa la sensibilitat nacional asturiana, dins d'un partit com el PSOE, tradicionalment refractari a aquestes idees.

fóra molt més fort, o bé convertir-ho directament en un partit polític. Les dues coses es van intentar, amb poc d'èxit. Jo vaig assumir la presidència de Conceyu Bable el 1977 i s'apreciava l'escissió: uns volien crear un partit i altres seguir en el treball cultural i convèncer els altres partits polítics de la pertinència de la vindicació lingüística i patriòtica. Aquesta escissió no es va poder superar. Un sector de Conceyu Bable va arribar a fundar un petit partit, el Conceyu Nacionalista Astur. Mentrestant, tots els partits ja consolidats miraven tot aquest procés des de la distància i amb un cert humor malsà.

—Com es produí el seu acostament al PSOE?

—Per a mi va ser fonamental la meua trobada amb el filòsof Ramón Piñeiro, que va ser el meu mestre. Piñeiro a Galícia va significar realment

d'aquesta manera els altres no farien sinó delegar en aquest i ocupar-se d'altres assumptes.

—El que no va seguir la tàctica de no parcialitzar l'asturianisme va ser Xuan Xosé Sánchez Vicente. Ell sí que va fundar un partit nacionalista, el Partíu Asturianista (PAS).

—En efecte. I ho ha portat endavant amb una tenacitat formidable, fins que en les últimes eleccions el van traure del Parlament. No obstant això, Xuan Xosé sí que va pertànyer al PSOE en els primers temps; jo no. I va ser ell el que va arribar primer a ser conseller de Cultura, en la preautonomia. Després, va deixar el partit i va fundar el Partíu Asturianista. Més endavant, en una intervenció parlamentària, Xuan va arribar a retraurer-me que abandonara l'ideari i que formara part del PSOE. Vaig haver d'eixir a la tribuna i recordar-li que ell

—Per què si algú diu que té aquest patriotisme no està molt més disposat a sacrificar la seua ambició personal en nom d'establir una voluntat comuna d'un espectre ampli? Aquestes idees mereixen el nostre sacrifici, però això aquí no es veu. Tenen una capacitat per enutjar-se els uns als altres sorprenent.

—I l'asturianisme cultural, llavors?

—És la part més sòlida, efectiva. Els millors caps, els més fins i aguts, estan en l'asturianisme cultural. I han tingut damunt seu els ulls posats, que els han limitat la seua capacitat d'acció i el seu futur. Hem patit un odi de vegades molt fort. Recorde quan es produeix la insana aliança entre Emilio Alarcos i Gustavo Bueno i se signa el manifest *La Asturias sensata y pensante*. I hi ha un exèrcit de signatures. Això va ser cap al 1988. Apareix un front directament contra la possibilitat que l'asturià guanye posicions. I tot, donat per una "favada" de l'índole següent: que per a un lloc determinat en l'administració —l'Oficina de Política Lingüística—, es requereix coneixement de l'asturià. Aquest front ha estat actiu molt de temps i ha comportat una autèntica persecució de les persones.

—Però és un front que ja no és actiu.

—Ja no ho és. Per això jo tendesc a posar-me beatífica. Ara, almenys, aquest front tan dur està desestructurat. No fa gaire temps, una persona prou major que en aquell temps va signar el manifest i que mantenia una certa posició de poder em deia: "Ara cal fer les paus amb vosaltres. Perquè, d'una banda, us heu moderat, i, de l'altra, nosaltres també veiem que algunes coses que demaneu estan bé." I jo li vaig dir: "O siga que ja no us fem por i, per tant, ja no ens caçareu a pedrades." Ja està bé que, desfeta la por i assolits determinats nivells d'experiència, pugam arribar a acords substancials que permeten portar la vida d'aquesta comunitat a nivells majors d'acomentament amb si mateixa i amb el seu existir. I que permeten planificar què volem ser, en lloc de fer-ho pensant per d'aquí a sis mesos, que fan cen per d'aquí a cinquanta. Saber què

som i cap a on volem anar, dins, naturalment, de l'acceptació de les regles del joc de la democràcia i la Constitució, per què no? En el meu cas, per descomptat.

—En fi, que ha resultat molt dur.

—No imaginàvem l'enorme agressivitat que estàvem generant. Si tota aquesta simbologia que crearem va ser ben admesa perquè era necessària,

"L'oficialitat és completament necessària per a la supervivència de l'asturià"

Amelia Valcárcel és autora d'obres com ara *Hegel y la Ética* (1989), *Del miedo a la igualdad* (1994), *La política de las mujeres* (1997), *Ética contra estética* (1998) i *Rebeldes* (2000).

la resta del que defensàvem no estava sent admès. Jo he dit a vegades que a Astúries hi havia una autèntica guerra civil, no gens larvada, en el món de la cultura. Avui estem signant diverses paus i això és molt bo.

—Un exemple en què molts xifren la normalitat seria l'oficialitat de l'asturià...

—L'oficialitat és completament necessària. El que cal dissoldre aquí és la idea que té certa gent que l'oficialitat significarà l'obligació de parlar asturià. Serà que no ens hem explicat bé. L'oficialitat de l'asturià és una de les maneres que l'asturià puga perviure perquè ha patit tants atacs... En una societat multimèdia, tota llengua minoritària corre un severíssim perill d'extinció i els informes de les societats internacionals, com la UNESCO, ens diuen que la nostra és una d'aquestes. L'oficialitat és una manera de frenar aquest enorme procés de dete-

rioració. No és, ni de bon tros, l'única solució; la llengua no se salva tret que gairebé cadascun dels asturians vulga salvar-la. Però si la cobertura institucional existeix, la gent s'anima més. Què s'ha aconseguit? Hi ha un desenvolupament prou bo de l'asturià com a llengua culta, però es troba restringit a cercles cuits i especialment creatius. El nivell d'ús corrent descendeix d'una manera vertiginosa a les ciutats.

Per què no s'opta per l'oficialitat de la nostra classe política? No ho sé. Potser pensen encara el que deia el diari *Región* cap a l'any 1974: "Conceyu Bable és la caperutxa del Ku Klux Klan." Era molt interessant, sobretot perquè a *Región* n'hi havia alguns als quals hagueren donat el carnet del KKK de manera immediata.

José Luis Piquero
Escriptor i periodista